บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสมาชิกของ **"หมู่บ้านโลก"** เช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ในโลก และได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจประสบผลสำเร็จอย่างมากเมื่อวัดจากอัตราการเจริญเติบโต อันเป็นผลจากการมุ่งเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการทันสมัย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมเป็นหลัก ได้ก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านการกระจายรายได้ และปัญหาต่างๆ ทางสังคมตามมา รวมทั้งปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมด้วย เนื่องจากเป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หากไม่แก้ไขให้ทันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนในอนาคต

จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โลก **"ไร้พรมแดน"** และกระแสผลักดันต่างๆ ทำให้ไทยต้องแข่งขันกับนานาประเทศ ในด้านต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้ประเทศมีศักยภาพในการแข่งขันและยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนา **"คน"** และ **"คุณภาพคน"** โดยเห็นว่า **"คนเป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ"** (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2540 : 1) ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ ให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าไปด้วยดีด้วยประชากร ที่มีคุณภาพ

ดังนั้นปัญหาประชากรของประเทศด้อยคุณภาพ เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาเผชิญอยู่ ความพยายามในอันที่จะแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของประชากร จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคุณภาพของประชากรอาจจัดในรูปของกิจกรรมใดๆ ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนที่มีถิ่นอาศัยทั้งในเมืองและชนบท มีความเฉลียวฉลาดขึ้น มีความรู้และ

ทักษะเพียงพอที่จะพัฒนาอาชีพ และปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น (ดารา ทีปะปาล, 2521 : 85)

การศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่รัฐจัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพประชากรตามที่ข้อกำหนดในกฎบัตรสหประชาชาติ (The United Nations Charter) ที่ระบุว่า การศึกษาขั้นมูลฐาน (primary education) เป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษยชาติ(a fundamental human right) (UNESCO. Education in Asia and the Pacific, 1989 - 1990 : 78)

UNESCO ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาโดยตรงจึงมิได้มุ่งเน้นเฉพาะให้ประชาคมโลก มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น ยังรวมถึงการรู้หนังสือ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง (literacy) และการให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วย (อ้างถึงใน UNESCO)

การศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้

การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงเน้นคนเป็นศูนย์กลายหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้ทุกคนมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทุกๆ ด้านอย่างเต็มที่เมื่อคนซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจจะเป็นพื้นฐานสร้างพลังครอบครัว ชุมชน และสังคม ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม

การพัฒนาการศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมา ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจระดับหนึ่งและโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านปริมาณภายใต้บริบทหรือสภาวะแวดล้อมในขณะนั้น ซึ่งขณะเดียวกันก็มีปัญหาที่สั่งสมอยู่ บทบาทการศึกษาสำหรับปัจจุบันและอนาคต 5 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นช่วงของแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 8 นั้น จะทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น เพราะมีปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ท้าทายสังคมไทย การศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการที่เตรียมและนำคนไทยและสังคมให้ก้าวสู่ยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้ทันโลก

แนวคิดและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 นี้ มีแนวคิดในการดำเนินงานที่สำคัญๆ สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 : 3)

1.การวางแผน "เชิงรุก" และ "เชิงรับ" การกำหนดแนวทางและมาตรการการดำเนินการทางการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 นี้ เน้นการพัฒนา **"เชิงรุก"** โดยวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของกระแสโลกที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย และวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาประเทศโดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อหาทิศทางการพัฒนา "คุณภาพคนไทย" อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มุ่งก้าวมั่น รู้ทันโลก โดยคนมีความสุข ครอบครัวและชุมชนมีสันติสุข

ทางด้านการวางแผน **"เชิงรับ"** ได้มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ผลการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งปัญหาหลักของการจัดการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมาเพื่อทบทวนและหาแนวทางไปสู่การแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการจัดการศึกษาระยะต่อไป อีกทั้งสามารถกำหนดแนวทาง/มาตรการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งกำหนดกลไกการบริหารและการจัดการให้เหมาะสมเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่องต่อไป

2.การผนึกกำลังในการจัดทำแผน โดยเจตนารมณ์ของแผนฯ ที่จะให้การศึกษาเป็นการศึกษาของ **"ชาติ"** ซึ่งทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง การจัดทำแผนฯ ครั้งนี้จึงได้ใช้ยุทธวิธีระดมความคิดและความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งจากนักคิด นักวิชาการ นักการศึกษา นักการเมือง และผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่างๆ ทั้งระดับนโยบาย ระดับบริหาร ระดับปฏิบัติการ รวมทั้งผู้ปกครอง ครู/อาจารย์ ประชาชน นักธุรกิจ และสื่อมวลชน หลายครั้งทั้งในระดับมหภาคและเฉพาะระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในกระบวนการทำแผนตั้งแต่ต้น รวมทั้งได้ประมวลความคิดเห็นจากการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของหลายหน่วยงาน ตลอดจนบทความจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ จำนวนมากทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายการศึกษาแห่งชาติที่มีความเป็นไปได้

3.การนำแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นแผนชี้ทิศทางการพัฒนาการศึกษา มีความชัดเจน และหน่วยปฏิบัติทางการศึกษา

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรต่างๆ ในสังคม นำไปจัดทำแผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น จำเป็นต้องมีกระบวนการหรือกลไกประสานการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในรูปขององค์กรประสานงานและกระบวนการติดตามประเมินผลทั้งนี้เพื่อให้เกิดการจัดทำโครงการ/งานใหม่ๆเพื่อตอบสนองการพัฒนาการศึกษาในอนาคตและแก้ปัญหาการศึกษาที่สะสมมาเป็นเวลานานให้หมดไป ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นโยบายเป้าหมายและแผนงานหลักที่กำหนดไว้

จากแนวคิด และกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาฯ ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนแนวคิด และวิธีการจัดการศึกษาของสังคมไทยเสียใหม่ ไม่เพียงเพราะเหตุผลในการพัฒนาเท่านั้น สังคมในทุกวันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัฒน์ การศึกษาไม่ได้หมายความว่าเป็นการไปโรงเรียนแล้วออกไปทำงานอีกต่อไป แต่การศึกษาหมายถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นถ้าชุมชนใดมีกลไกที่ส่งเสริมให้คนในชุมชน สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ก็จะเป็นชุมชนที่สามารถสร้างพลังให้คนในชุมชนได้อย่างเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตัวเองและเกื้อกูลกันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะเป็นเจ้าของชุมชนในการจัดการศึกษา (ศูนย์การเรียนชุมชน , 2541 : 1)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในการพัฒนาประเทศนั้น ระบบราชการและองค์กรภายนอกชุมชนมีบทบาทในการชี้นำ และกำหนดแนวทางมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบท ไม่ว่าจะเป็นการชี้นำโดยตรงจากรัฐ และกลไกของสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน

การศึกษาเปรียบเสมือน "ภูมิคุ้มกัน" ให้ชาวชนบทรู้จักเลือกที่จะรับข้อเสนอต่างๆ จากสังคมภายนอกให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ ความต้องการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาศักยภาพของคนในที่สุด

กระบวนการทางการศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา สังคมไทยมอบหมายให้รัฐ มีหน้าที่จัดการศึกษาทั้งปวงให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน แม้ว่าสามารถพัฒนาคนได้จำนวนหนึ่ง แต่โดยระบบการศึกษาเองที่ไม่สามารถกระจายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ทำให้คนอีกจำนวนไม่น้อยไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา และถูกกันออกจากระบบการศึกษาโดยกลไกของการคัดเลือก การที่คนไทยมีระดับการศึกษาน้อย (เฉลี่ยคนละ 5.3 ปี) เป็นเหตุหนึ่งที่ไม่สามารถพัฒนาประเทศไปได้มาก และไม่พร้อมที่จะเผชิญกับวิกฤตการณ์ทาง

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เศรษฐกิจในปัจจุบัน การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จึงเป็นวิธีทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลได้อย่างทั่วถึง

เนื่องจากการศึกษาในโรงเรียนมีขีดจำกัด ไม่สามารถตอบสนองงานพัฒนาประเทศที่กำลังเร่งรีบอย่างทันท่วงทีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และวิทยาการต่างๆ ได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง และก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง สถานการณ์เช่นนี้ (เอดการ์ ฟอร์และคณะ . แปลโดย สายหยุด จำปาทอง , วารสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 13 : 2520) ระบบการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบัน ไม่สามารถสร้างคนให้มีคุณภาพได้อย่างเพียงพอ ด้วยเหตุนี้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จึงเป็นทางออกที่สำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ในลักษณะการศึกษาเพื่อมวลชน ให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งในการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีกรมการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการดำเนินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2541 เพื่อมุ่งขยายบริการการศึกษาให้กว้างขวางและครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. "โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม" , 2539 : 1)

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) เน้นการพัฒนาทรัพยากร "บุคคล" การศึกษาได้รับการพิจารณาให้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคคล เพื่อพัฒนาประเทศ

ดังนั้นแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 8) มีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยอาศัยสถาบันทางสังคมในชุมชนทุกรูปแบบตั้งแต่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน สถาบันทางศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนแหล่งข่าวสารข้อมูลท้องถิ่นมาเป็นเครือข่ายจัดการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิตให้กว้างขวางและทั่วถึง

โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2536 กำหนดนโยบายให้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางขึ้น จาก 6 ปี เป็น 9 ปี และเน้นให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็น

หน่วยงานหลักในการจัดการศึกษา ให้แก่ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาที่อยู่นอกโรงเรียน โดยอาศัยระบบการศึกษาทางไกล เป็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน และมีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม 2537 เป็นต้นมา

ดาวเทียมเพื่อการศึกษา

ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ประเทศไทยมีดาวเทียมเพื่อการสื่อสารแห่งชาติดวงแรกขึ้นสู่ห้วงอวกาศ ซึ่งได้รับพระราชทานชื่อจาก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า **"ดาวเทียมไทยคม"** เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารของประเทศ (อ้างถึงใน "โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม")

กระทรวงศึกษาธิการ เล็งเห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านดาวเทียมมาใช้ในการจัดการศึกษา เช่น เดียวกับประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา และให้โอกาสแก่ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียน จึงมอบหมายให้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินโครงการ และได้ประกาศจัดตั้ง **"ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม"** เป็นสถานการศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการและประสานงานเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นโครงการทดลองระยะ 5 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 - 2541 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2537 โดยมูลนิธิไทยคม บริจาคช่องสัญญาณผ่านดาวเทียม ผ่านความถี่ Ku - Band 1 ช่อง เพื่อออกอากาศรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา โดยไม่มีโฆษณาตลอด 24 ชั่วโมง

การดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษา ผ่านดาวเทียมไทยคม เป็นรูปแบบของการบูรณาการ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการโทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงในคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน
2. เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเลือกรับการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนของตนได้อย่างอิสระ
3. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาที่เหมาะสม และมีประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายในระบบโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียน และประชาชนทั่วไป
4. เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลของประเทศให้เหมาะสมกับการพัฒนาการสื่อสารของประเทศไทยในปัจจุบัน

ขอบข่ายของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมครอบคลุมการบริการทางการศึกษา 3 ประเภทคือ (อ้างถึงใน "โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม" : 1 - 2)

1. การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับการศึกษานอกโรงเรียน

เป็นการจัดการศึกษาทางไกล ตามหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียน ระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเน้นการขยายบริการทางการศึกษาให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกล รวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตามนโยบายของรัฐบาล และกลุ่มแรงงานความรู้ต่ำในสถานประกอบการตลอดจนแหล่งพัฒนาอุตสาหกรรมทั่วประเทศ

2.การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับการศึกษาในระบบโรงเรียน

เป็นการจัดการศึกษาทางไกลตามหลักสูตร ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนในวิชาที่ขาดแคลน ครู/อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา สำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานศึกษาที่อยู่ในชนบทห่างไกล เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

3.การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย

เป็นการจัดการศึกษาทางไกลที่ไม่มีหลักสูตรตามระบบชั้นต่างๆ แต่มุ่งเน้นการให้ความรู้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ข่าวสารข้อมูลความรู้และทักษะ ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของประชาชน

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม นอกจากจะมีบทบาทในการ **เสริมคุณภาพ** และ **สนับสนุน** การศึกษาในระบบโรงเรียน ภารกิจหลักที่เป็นหัวใจ ของการให้บริการทางการศึกษาเพื่อ **ขยายโอกาส** และ**เสนอทางเลือกใหม่** เป็นการสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้แก่ประชาชนที่พ้นวัยเข้าเรียนในโรงเรียน ให้สามารถอ่านออกเขียนได้และเป็นการสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย ให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยสอนวิชาชีพสอนวิธีการใหม่ๆ ทางการเกษตร เพื่อให้ปลูกพืชผลได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและดีขึ้น สอนเรื่องสุขภาพอนามัยและการบริโภคเพื่อให้ประชาชนมีการกินดีอยู่ดีขึ้นโดยมีหลักการในการจัดบริการให้ **กว้างขวาง**

ทั่วถึงและ เป็นธรรม เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ วัย ความพร้อมของร่างกายและสติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมทั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมืองและชนบทห่างไกล ให้ได้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียนอย่างทั่วถึง การจัดการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องมี คุณภาพ รูปแบบเนื้อหา ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถของกลุ่มเป้าหมายที่จะนำความรู้ไปใช้ได้จริง ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้จะต้องมีลักษณะที่ ยืดหยุ่นและหลากหลาย ในรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเพื่อสนองตอบความต้องการเหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ สภาพเฉพาะที่แตกต่างกันของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมที่จัดจะต้อง บูรณาการ ในทุกด้านเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ ระหว่างการศึกษาประเภทต่างๆ กันการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ดังนั้นคนเราจะต้องหาความรู้ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต โดยบางช่วงเวลาอาจต้องศึกษาในระบบโรงเรียน บางช่วงอาจศึกษานอกระบบโรงเรียน และบางช่วงอาจศึกษาตามอัธยาศัย สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมและสภาพการณ์รอบตัว มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา ทำให้ทุกคนต้องเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับตนเองให้ก้าวทันยุคโลกาภิวัฒน์

การศึกษาไม่ว่าในรูปแบบใด ย่อมต้องอาศัยแหล่งศึกษาและเครื่องมือต่างๆ เสมอ คนเราแสวงหาความรู้ โดยการเข้าเรียนในสถานศึกษา เรียนรู้ประสบการณ์ในสถานประกอบการต่างๆ ตลอดจนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่มีอยู่หลากหลาย โดยเฉพาะชุดวิชาการศึกษานอกโรงเรียนที่ใช้ในการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาต่างๆ มีเนื้อหาครอบคลุมสาระใหม่ๆ ที่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนในสถานศึกษาสามารถหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการและเหมาะสมกับความถนัดความสนใจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการ พัฒนาบุคคล เพิ่มศักยภาพการเรียนรู้และส่งเสริมการศึกษาการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ทัน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่อง "การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบท จังหวัดเชียงใหม่" เพื่อที่จะได้นำผลของการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาทางไกล ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความ

ต้องการของนักศึกษา อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพและมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากร โดยส่วนรวม

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมกับความรู้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมกับการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมกับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่
7. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำความรู้ไปใช้กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่
8. เพื่อศึกษาว่าในระหว่างตัวแปร การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ ตัวแปรใดสามารถอธิบายความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่ได้มากที่สุด

ปัญหาน่าในการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่
2. การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมมีความสัมพันธ์กับความรู้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่
3. การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมมีความสัมพันธ์กับการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่

4. การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่
5. ความรู้มีความสัมพันธ์กับการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่
6. ความรู้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่
7. การนำความรู้ไปใช้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงหม่หรือไม่
8. การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ตัวแปรใดสามารถอธิบายความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่ได้มากที่สุด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาจำแนกตามสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีลักษณะทางประชากรต่างกันจะใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะทางประชากร

ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้สื่อทางไกล

สมมติฐานที่ 2 การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมมีความสัมพันธ์ กับความรู้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทของจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้

สมมติฐานที่ 3 การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมมีความสัมพันธ์ กับการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทของจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

ตัวแปรตาม ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้

สมมติฐานที่ 4 การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมมีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

สมมติฐานที่ 5 ความรู้ มีความสัมพันธ์กับการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้

ตัวแปรตาม ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้

สมมติฐานที่ 6 ความรู้ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

สมมติฐานที่ 7 การนำความรู้ไปใช้ มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

สมมติฐานที่ 8 การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ความรู้ การนำความรู้ไปใช้สามารถอธิบายความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่าน

ดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทจังหวัดเชียงใหม่ได้ โดยการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นตัวแปรที่อธิบายได้มากที่สุด

ตัวแปรอิสระ	ได้แก่	ลักษณะทางประชากร การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ความรู้ การนำความรู้ไปใช้
ตัวแปรตาม	ได้แก่	ความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ผลจากการวิจัยจึงไม่อาจนำไปสรุปใช้ได้กับนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบททั้งประเทศ

นิยามศัพท์

ลักษณะทางประชากร	หมายถึง	เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส
การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม	หมายถึง	ความบ่อยครั้งในการเปิดรับชมเนื้อหารายวิชา ที่ส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมจากศูนย์กลาง (กรุงเทพฯ) และ/หรือจากวิดิทัศน์
นักศึกษานอกระบบโรงเรียน	หมายถึง	บุคคลทั่วไปที่อยู่ในวัยเรียน และที่พ้นวัยเรียนและไม่ได้เข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นบุคคลที่ทำการลงทะเบียน

		เรียนเป็นนักศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน
ความรู้	หมายถึง	ภาวะทางปัญญาที่เพิ่มพูนขึ้น เกิดความเข้าใจในเนื้อหา วิธี หรือการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจากการถ่ายทอดเนื้อหาหรือเรื่องราวที่นำเสนอโดยผู้สอนและ/หรือการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม
การนำความรู้ไปใช้	หมายถึง	ความสามารถในการจำเนื้อหา การนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับการถ่ายทอดจากการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ไปใช้ให้เกิดผลได้จริงเป็นการนำเอาข้อเท็จจริง และความคิดที่เป็นนามธรรม ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
ความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม	หมายถึง	ระดับความชอบในเรื่องความรู้ การนำเนื้อหาไปใช้รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ ในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทที่ใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการในการจัดการใช้สื่อทางไกลให้สอดคล้องกับความต้องการการนำความรู้ไปใช้ ความพึงพอใจของผู้รับสารได้อย่างเหมาะสม
2. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับสารเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ความรู้และการนำความรู้ไปใช้ กับความพึงพอใจในการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักศึกษานอกระบบโรงเรียนในขนบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย